

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΥΓΚΕΛΛΩΝ
ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΙΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ, ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἡ Μελέτη ἡμῶν περὶ τοῦ θεσμοῦ τῶν Συγκέλλων ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχεῖῳ θὰ ἦτο ἔλλιπής, ἂν δὲν ἐπηκολούθει ἡ ἐξέτασις τοῦ θεσμοῦ τούτου καὶ εἰς τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων. Καὶ ἐπελήφθημεν μὲν μετὰ πολλοῦ ζήλου τοῦ ἔργου ἡμῶν, εὐθὺς ὅμως ἀπ' ἀρχῆς ἐδοκιμάσαμεν πολλὴν στενοχωρίαν εὐρεθέντες σχεδὸν ἐν παντελεῖ ἔλλείψει πηγῶν. Μετὰ τόσας ἐνδελεχεῖς μελέτας ἐλαχίστας μόνον πληροφορίας ἠδυνήθημεν νὰ περισυλλέξωμεν, καὶ ταύτας ἐλάχιστα ἀποδιδούσας· οὐχ ἦττον δὲν ἀπεδυσπετήσαμεν, ἀλλ' ἀποβλέποντες μετὰ στοργῆς εἰς τὸ ἔργον ἡμῶν προετιμήσαμεν νὰ συνεχίσωμεν τὴν προσπάθειάν μας, παρέχοντες ἔστω καὶ ἐλαχίστην συμβολὴν εἰς ἄλλους εὐτυχεστέρους ἡμῶν περὶ τὴν εὔρεσιν πλουσιωτέρων πηγῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας.

Ὡς εἶδομεν ἐν τῷ «Θεσμῷ τῶν Συγκέλλων ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχεῖῳ» τὰ περὶ τοὺς Πατριάρχας ἰδιαίτερα πρόσωπα τὰ ἀποτελοῦντα τὴν θεραπείαν καὶ τὸν ἰδιαίτερον κληρὸν αὐτῶν κατ' ἀρχὰς ἔλεγοντο ὁμώροφοι, ὁμόστεγοι, ὁμοδίαιτοι, οἰκεῖοι τοῦ Πατριάρχου, συνήθως ὅμως ὁμόσκηνοι ἢ σύνοικοι καὶ σύσκηνοι¹. Οὕτω π. χ. Ἐλπίδιος ὁ Ἐπίσκοπος Λαοδικείας, κατὰ τὸν Θεοδώρητον Κύρου, «ἐγένετο σύσκηνος τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Μελετίου τοῦ Μεγάλου». Περὶ τοιούτων συσκήνων ἢ συνοίκων, καὶ δὴ τῶν ἑαυτοῦ, διότι καὶ οἱ Ἐπίσκοποι εἶχον τοιούτους, ἀναφέρει ὁ αὐτὸς Θεοδώρητος ἐν τῇ ἀπολογίᾳ του. Ἀναγράφομεν τὸ σχετικὸν χωρίον, διότι δι' αὐτοῦ μᾶς παρέχεται θαυμασία εἰκὼν τῆς δράσεως ἐνὸς Ἐπισκόπου ἐμπνευσμένου καὶ ἔχοντος συναίσθησιν τῆς ἀποστολῆς του.

«Ἐν Μοναστηρίῳ τὸν πρὸ τῆς Ἐπισκοπῆς διατελέσας χρόνον, ἄκων τὴν τῆς Ἐπισκοπῆς ἐδεξάμην χειροτονίαν· πέντε καὶ εἴκοσι διετέλεσα ἔτη, οὕτε

¹ † Μητροπολίτου Παραμυθίας καὶ Πάργας, Ὁ θεσμὸς τῶν Συγκέλλων ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχεῖῳ. Ἐπετ. Ἐταιρ. Βυζ. Σπουδῶν Δ' (1927) σ. 7.

κατεντευχθεὶς ὑπὸ τινος, οὔτε αἰτιασάμενος ἕτερον. Οὐ προσήδρευσέ τις δικαστηρίῳ τῶν ὑπ' ἐμὲ ἐλαβεστάτων κληρικῶν ἐν τοσοῦτοις ἔτεσιν. Οὐκ ὀβολόν, οὐχ ἰμάτιον παρά τινος ἐδεξάμην· ἓνα ἄρτον ἢ ὄρν οὐδεὶς τῶν ἐμῶν συνοίκων ἐδέξατο πώποτε. Πλὴν τῶν ῥακίων, ὧν περιβέβλημαι, οὐδὲν κτήσασθαι ἠνεσχόμην· δημοσίας στοὰς ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν προσόδων ἀνέστησα· γεφύρας δύο μεγίστας ἠκοδόμησα, λουτρῶν ἐπεμελήθητιν κοινῶν· ἐκ τοῦ παραδρόεντος ποταμοῦ τὴν πόλιν μὴ ὑδρευομένην εὐρών, τὸν ἀγωγὸν κατεσκευάσα καὶ τὴν ἀνυδρον πόλιν ὑδάτων ἐπλήρωσα καί, ἵνα ταῦτα καταλίπω, κόμας ὀκτῶ τῆς Μαρκίωνος καὶ τῶν περίξ κειμένων πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐποδηγέτησα· ἄλλην κόμην Εὐνομιανῶν πεπληρωμένην καὶ ἄλλην Ἀρειανῶν τῷ φωτὶ τῆς Θεογενσίας προσήγαγον καὶ διὰ τὴν θείαν χάριν οὐδὲ ἐν παρ' ἡμῖν αἰρετικὸν ὑπελείφθη ζιζάνιον καὶ ταῦτα οὐκ ἀκινδύνως πεποίηκα ἀλλὰ τὸ αἷμά μου πολλάκις ἐχύσας καταλευσθεὶς ὑπ' αὐτῶν καὶ εἰς αὐτὰς φθάσας τοῦ Ἄδου τὰς πύλας»¹.

Οἱ οικεῖοι οὗτοι τῶν Πατριαρχῶν ὡς σύγκελλοι τὸ πρῶτον ἀπαντῶνται ἐν τῷ πατριαρχεῖῳ Ἀλεξανδρείας, τὸ δὲ παράδοξον ὅτι ὁ πρῶτος γνωστὸς σύγκελλος ἦτο κοσμικὸς, ὁ Ἰωάννης ἱατρὸς τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Κυριλλοῦ παρακολουθήσας αὐτὸν εἰς τὴν ἐν Ἐφέσῳ Γ' Οἰκουμενικῇ Σύνοδον καὶ λαβὼν ἐνεργὸν μέρος ἐκτὸς τῆς Συνόδου ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ κατὰ τοῦ αἰρετικοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως Νεστορίου, ὡς δείκνυται ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ προσκειμένου τῷ Νεστορίῳ Κόμητος Εἰρηναίου πρὸς τοὺς ἐν Ἐφέσῳ Ἀνατολικούς.

Κυρίως ὅμως περὶ Συγκέλλων, ἐν τῇ γενικῇ ἔτι σημασίᾳ τοῦ ὀνόματος τούτου, γίνεται μνεῖα εἰς τὰ Πρακτικὰ τῆς Δ' ἐν Κων/πόλει Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἰσχυρίων ὁ διάκονος Ἀλεξανδρείας ἐν τῷ λιβέλλῳ τῷ ἐπιδοθέντι τῇ Συνόδῳ κατὰ τοῦ αἰρετικοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Διοσκοῦρου προτείνει ὡς μάρτυρας περὶ ὧν κατηγορεῖ τὸν Πατριάρχην, τοὺς Ἀγόραστον, Δωρόθεον, Εὐσέβιον, Διδίωνα, Ἀρποκρατίωνα, Πέτρον, καὶ τὸν Γαϊανόν, περιχύτην τοῦ ἐπισκοπικοῦ λουτροῦ συνεκδημήσαντα αὐτῷ, ἰδιώτην ὄντα καὶ δυνάμενον πάντα ἀκριβῶς εἰπεῖν.

Ἐκτὸς τοῦ Ἰσχυρίωνος ἐπέδωκε τῇ Συνόδῳ λίβελλον κατὰ τοῦ αἰρετικοῦ Πατριάρχου ὁ πρεσβύτερος Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιος, ὅστις καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ λιβέλλου του εἶπεν· «ἔτοιμος εἰμι καὶ θαρρῶν ἐμαυτῷ, παραγενόμενον αὐτὸν [τὸν Διόσκορον, ἀπόντα τῆς Συνόδου] ἐπὶ τῆς ἀγιωτάτης ἡμῶν Συνόδου διελέγξαι εἰς πάντα ἅπερ αὐτὸν κατηγορῶ».

Ἐπίσης ὁ Ἰσχυρίων προσέθηκεν. «Εἰ παραχθῆ ἐν ταύτῃ τῇ Ἀγιωτάτῃ Συνόδῳ Διόσκορος, ἐτοίμως ἔχω κἀγὼ δι' ἐναργῶν ἀποδείξεων ταῦτα πάντα, ἅπερ ἐδίδαξα τὸν ὑμέτερον Ἀγγελικὸν Χορόν, οὐδὲν δὲ ἦιτον καὶ τῶν ἐκδο-

¹ Φιλήμονος Φωτοπούλου, Ἱστορικαὶ εἰδήσεις περὶ Θεοδορήτου ἐπισκόπου Κύρου, Νέα Σιών ἔτος Η' σελ. 643.

θέντων παρ' ἑμοῦ μαρτύρων συγκέλλων αὐτοῦ ὄντων καὶ μετ' αὐτοῦ μέχρι τοῦ νῦν ὄντων καὶ παραφερομένων ὥστε καὶ ἐκ τῶν οἰκείων αὐτοῦ ταῦτα δεῖξαι ἀληθῆ εἶναι»¹

Λίβελλον ἐπίσης κατὰ τοῦ Διοσκούρου κατέθηκε καὶ ἄλλος κατήγορος αὐτοῦ ἔξ Ἀλεξανδρείας, ὁ Σωφρόνιος, κατηγορῶν πρὸς τοῖς ἄλλοις αὐτὸν καὶ ἐπὶ καθοσιώσει. «Καὶ γὰρ τῶν θείων Λαυράτων ἐπὶ εὐτυχία Οἰκουμενικῆ εἰσερχομένων ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει Ἀλεξανδρείας, οὐ παρητήσατο (ὁ Διόσκορος) ἔρανα διανεῖμαι πλείστοις δι' Ἀγοράστου καὶ Τιμοθέου καὶ ἐτέρων τινῶν καὶ ταῦτα παρασκευάσαι διωχθῆναι... καὶ παρακαλῶ καὶ δέομαι τὸν ὑμέτερον Ἀγγελικὸν χορόν, Ἀγόραστον ἐνταῦθα καταλαμβανόμενον, ἓνα τῶν συνεργησάντων αὐτοῦ τῇ μαζιᾷ, σύγκελλον αὐτοῦ ὄντα, παρενεχθῆναι καὶ κελεῦσαι μοι ἐπὶ τῆς Ἀγιωτάτης ὑμῶν Οἰκουμενικῆς Συνόδου εἰσελθόντα συστῆσαι, πᾶσιν, οἷς ἐδίδαξα. Ἐτοιμῶς γὰρ ἔχω εἰ ἀξιωθείην τῶν ὑμετέρων ὁσίων ἀκοῶν δεῖξαι τὸν εὐλαβέστατον Ἐπίσκοπον Διόσκορον ταῦτα πεπλημμεληκότα»².

Ὡστε ὁ Ἀγόραστος, ὁ Τιμόθεος, ὁ Δωρόθεος καὶ πάντες ὅσοι ὑπὸ τῶν κατηγορῶν τοῦ Πατριάρχου προσήγοντο ὡς μάρτυρες ἐν τῇ Συνόδῳ ἦσαν οἰκεῖοι καὶ σύγκελλοι τοῦ Πατριάρχου, πλὴν τοῦ Γαϊανοῦ, ὅστις χαρακτηρίζεται ὡς ἰδιώτης.

Ὡς συμπεραίνομεν ἐκ τῶν ἄνω ἐκτεθέντων, καὶ ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ Ἀλεξανδρείας κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀποκρυσταλλωθῆ ὁ θεσμὸς τῶν Συγκέλλων. Τοῦτο ἐγένετο βραδύτερον, καὶ δὴ ἀφοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔπαυσαν πλέον πάντες οἱ ἐν τῇ πατριαρχικῇ αὐτῇ νὰ χαρακτηρίζονται ὡς Σύγκελλοι, ὁ δὲ τίτλος οὗτος ἀπεδίδετο μόνον εἰς τὰ ἰδιαιτέρα ἐκεῖνα πρόσωπα τοῦ Πατριάρχου, τὰ κατέχοντα ἔξαιρετικὴν θέσιν «ἐν τῷ πατριαρχικῷ κελίῳ», ἕνεκα τῆς ἀρετῆς καὶ παιδείας καὶ πείρας αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ ὁποῖα ὁ Πατριάρχης ἐνεπιστεύετο τὴν μέριμναν καὶ φροντίδα καὶ διεξαγωγὴν τῶν πολλαπλῶν αὐτοῦ καθηκόντων ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν καὶ προστασίαν του, καὶ τὰ ὁποῖα σὺν τῷ χρόνῳ ἀπέκτησαν τιμὴν καὶ ἀξίαν μεγαλυτέραν ὄλων τῶν ἄλλων ἀξιωμάτων ὡς καὶ ὄρισμένα προνόμια καὶ ἀπέβησαν τὰ μᾶλλον ἔμπιστα πρόσωπα τοῦ Πατριάρχου, οἱ σύντροφοι τῆς ἰδιωτικῆς του ζωῆς, οἱ κοινωνοὶ τῶν σκέψεών του, οἱ σύμβουλοι τῶν ἔργων του, οἱ πατέρες καὶ ἔξομολογηταὶ του, οἱ τῶν αὐτῶν ἐφεστίων σύντροφοι καὶ Συγκελλιῶται «ἡ ἀκοή, ὁ ὀφθαλμὸς καὶ στόμα καρδία τε καὶ ψυχὴ αὐτῶν».

Ὡς ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχεῖῳ, οὕτω καὶ ἐν τῷ τῆς Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, ὁ ἀριθμὸς τῶν Συγκέλλων περιορίσθη εἰς δύο, κατὰ δὲ τὸν ἕκτον αἰῶνα ἐπὶ τῶν Πατριαρχῶν Εὐλογίου (580 - 607) καὶ Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος εἰς ἓνα μόνον, ἔχοντα ἰδιαιτέρα προνόμια, παρὸ-

¹ Σ. Μήλια, Ἔνθ' ἄν. τόμ. Β'. σελ. 120.

² Σ. Μήλια, Ἔνθ' ἄν. σ. 123.

μοια πρὸς τὰ τοῦ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ Κράτους¹. Οὕτως ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ Πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος λέγεται ὅτι «ποιεῖ σὺνάξιν ἐν τῷ εὐκτηρίῳ αὐτοῦ μηδένα ἔχων εἰμὴ τὸν Σύγγελλον αὐτοῦ»².

Τοῦ Πατριάρχου Εὐλογίου γινώσκωμεν καὶ τὸν Σύγγελλον, τὸν εἶτα ἐπίσκοπον Δάρνης τὸν ὀσιώτατον Θεόδωρον³: ὁ δὲ Παλλάδιος ἀναφέρει κατὰ τὸν 5^{ον} αἰῶνα Σύγγελλον καὶ Σταυροφύλακα Ἀλεξανδρείας δικάζοντας περὶ τῶν πνευματικῶν ὑποθέσεων τῶν Χριστιανῶν καὶ δεχομένους τὴν ἐξομολόγησιν αὐτῶν: Ἀναγράφωμεν μίαν σχετικὴν περικοπὴν τοῦ ἔργου αὐτοῦ.

«... Ἦν δὲ τὸ κοράσιον ὡς ἐτῶν ὀκτώ, (διηγεῖται εἰς τὸν Παλλάδιον εἰς πατῆρ) ἔκτοτε οὖν ἠνώχλων τῇ γυναικί μου ὅπως ἀπενέγκωμεν αὐτὴν εἰς παρθενῶνα (Μοναστήριον Γυναικεῖον). Αὐτὴ δὲ ἔλεγέ μοι «ἄφες αὐτὴν ἕως ἂν γένηται νομίμου ἡλικίας» γενομένης δὲ αὐτῆς ἐτῶν δεκατεσσάρων λέγω τῇ μητρὶ αὐτῆς, «ἰδοὺ γέγονε νομίμῳ ἡλικίᾳ: τί οὖν κρατοῦμεν αὐτὴν;» καὶ λέγει μοι ἡ σύμβίβος μου οὕτως: «ἐγὼ οὐκ ἀφίω αὐτὴν μονάσαι, ἀλλὰ ζευγνύω αὐτὴν ἀνδρὶ» καὶ ἔμεινα ἐναντίον ὀχλῶν καὶ κολακεύων, καὶ ποτὲ μὲν ἔτυπτον αὐτὴν, ὥστε ἐλθεῖν ἡμᾶς εἰς Σέκρετον ἐκρίθημεν δὲ ὑπὸ τοῦ Συγγέλλου καὶ τοῦ Σταυροφύλακος, ἵνα ἐρωτηθῆ ἡ παῖς καὶ ἐν ἐκλογῇ τῶν δύο γένηται· ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς μεθ' ἐτέρων γυναικῶν διδάσκουσιν αὐτὴν ἵνα εἴπῃ ὅτι: «ἄνδρα θέλω», ὅπερ καὶ γέγονε: τότε λέγει μοι ὁ Σταυροφύλαξ: μὴ λυπηθῆς, ἀλλ' ἄπελθε καὶ ἀγόρασον κόρην παρθένον καὶ βάλε αὐτὴν ἀντ' αὐτῆς εἰς Μοναστήριον ὡς ὁ Θεὸς ἐδέξατο»⁴.

Μάτην ἐρευνήσαντες οὐδεμίαν ἄλλην πληροφορίαν ἠδυνήθημεν νὰ εὑρωμεν περὶ τῶν Συγγέλλων Ἀλεξανδρείας μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἀλώσεως αὐτῆς· ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτὴν ἐλάχιστα γινώσκομεν. Ἡ ζωὴ τῶν ταλαιπώρων Χριστιανῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ Πατριάρχου ἦτο τότε ἀξιοθρήνητος. Ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μιχαὴλ γράφων πρὸς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, τὸν ἱερὸν Φώτιον, δι' ὀλίγων λέξεων μᾶς δίδει τὴν σκοτεινὴν εἰκόνα τῆς τρισαρβάρου ἐκείνης τυραννικῆς ἐποχῆς. Γίνωσκε, λέγει, ἀδελφέ. ὅτι τῷ πλείστῳ μέρει τὸν Ἄδην οἰκοῦμεν ζῶντες ὡς οἱ νεκροί⁵. Καὶ ὅμως μεθ' ὅλην τὴν οἰκτρὰν θέσιν, εἰς ἣν περιήλθον οἱ αἰσιδίμοι ἐκείνοι Πατριάρχαι, οἱ ζωντανοὶ νεκροὶ, διετήρησαν ἀείφωτον τὸ ζώπυρον τῆς ὀρθοδοξίας καθοδηγοῦντες πρὸς τὴν εὐσέβειαν τὰ ταλαιπωρούμενα ἐκ τῆς δουλείας πνευματικὰ αὐτῶν τέκνα καὶ ἐπικοινωνοῦντες μετὰ τῶν ἄλλων Πατριαρχείων πρὸς ἐπίλυσιν τῶν διαφορῶν θρησκευτικῶν ζητημάτων, τὰ

¹ Père Pargoire, L'église Byzantine³ σελ. 62.

² H. Gelzer, Leontios' von Neapolis Leben des Heiligen Johannes des Barmherzigen σελ. 77. 22.

³ Migne τόμ. 87 pars III, στήλ. 3012, Pratum Spirituale.

⁴ Λαυσαϊκοῦ κεφ. 3.

⁵ Σπ. Μήλια, Ἐνθ. ἀν. τόμ. Β' σελ. 948.

ὅποια ἐκάστοτε ἀνεφύοντο συνταράσσοντα ἐκ βάρθρων τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

Οὕτως εἰς τὴν Ζ΄ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τὴν συνελθοῦσαν ἐν Νικαίᾳ πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς ὀρθοδοξίας, ἥτις ἐπὶ ἓνα ὄλον αἰῶνα οἰκτρῶς κατεπατήθη ὑπὸ τῶν Εἰκονομάχων Αὐτοκρατόρων, παρέστησαν ἀντιπρόσωποι τῶν Ἀποστολικῶν θρόνων τῆς Ἀνατολικῆς Διοικήσεως, οἱ εὐλαβέστατοι πρεσβύτεροι καὶ τοποτηρηταὶ Ἰωάννης καὶ Θωμᾶς, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Ἰωάννης ἦν Σύγκελλος, ὡς ὑπογράφεται ἐν τέλει τῶν πρακτικῶν τῆς Δ΄ Πράξεως τῆς Συνόδου «Ἰωάννης ἐλέω Θεοῦ πρεσβύτερος καὶ Πατριαρχικὸς Σύγκελλος τὸν τόπον ἐπέχων τῶν τριῶν Ἀποστολικῶν θρόνων Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων» καὶ «Θωμᾶς ἐλέω Θεοῦ πρεσβύτερος καὶ Ἡγούμενος Μονῆς τοῦ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Ἀρσενίου τῆς διακειμένης ἐν Αἰγύπτῳ ἐκ Βαβυλῶνος, τὸν τόπον ἐπέχων τῶν τριῶν Ἀποστολικῶν θρόνων κ.λ.π.»¹.

Ὅποιοι ἱεροὶ ἄνδρες ἦσαν οἱ Σύγκελλοι οὗτοι τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν καταφαίνεται ἐξ ὧν ὁ Πατριάρχης Φώτιος γράφει περὶ αὐτῶν πρὸς τὸν Βασιλέα τῶν Βουλγάρων Μιχαὴλ εἰς τὴν περίπυστον ἐκείνην πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν του· «Ἰωάννην καὶ Θωμᾶν ἄνδρας μοναδικῆ πολιτείας περιωνύμους καὶ ἱερατικῆ τιμῆ διαλάμποντας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς ἀπάσης Διοικήσεως τῶν Ἀποστολικῶν καὶ μεγάλων θρόνων τοποτηρητὰς καὶ τὸ τῶν Ἀρχιερέων προνόμιον ἔχοντας, λέγω δὴ Ἀπολιναρίον τε καὶ Θεοδώρητον καὶ Ἥλιαν, ὧν ὁ μὲν Ἀλεξανδρείας, ὁ δὲ Ἀντιοχείας καὶ ὁ ἄλλος Ἱεροσολύμων, ἱεροπρεπῶς τε καὶ πανσόφως προεισηγήσαν»².

Περὶ τῶν αὐτῶν τοποτηρητῶν καὶ Συγκέλλων οἱ Ἱεράρχαι τῆς Ἀνατολῆς γράφοντες εἰς τὴν Ζ΄ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον καὶ συνιστῶντες αὐτοὺς ἔλεγον· «Γινώσκοντες τοὺς Θεοφιλεῖς ἀδελφοὺς ἡμῶν Ἰωάννην καὶ Θωμᾶν ζήλω θεῖω τῆς ὀρθοδόξου κεκοσμημένους πίστεως δύο ἁγίων καὶ μεγάλων Πατριαρχῶν ὁμοψύχους Συγκέλλους γενομένους, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἁγιοποιοῦ ἡσυχίας ὄντας ἑραστὰς»³. Ἰωάννης δὲ οὗτος ὁ Σύγκελλος ὁ περιβόητος ἔργω καὶ λόγῳ καὶ ἁγιωσύνης μετέχων ἐχημάτισε μετὰ ταῦτα καὶ Πατριάρχης Ἀντιοχείας, ὁ δὲ Σύγκελλος τῆς Ἀλεξανδρείας Θωμᾶς «ζηλωτῆς καὶ εὐλαβέστατος» ἐκόσμησεν ἔπειτα τὸν Θρόνον Θεσσαλονίκης⁴.

Ἐτερον Σύγκελλον τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας ἀπαντῶμεν ἐν τῇ κατὰ τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου Συνόδῳ (869—870) τὸν Μιχαὴλ, διάκονον χαρτο-

¹ Σπ. Μήλια, Ἐνθ' ἂν. Β' σελ. 806.

² Ράλλη καὶ Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν Κανόνων Α. 385 καὶ Βαλέττα, Φωτίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολαὶ σελ. 212, 216.

³ Mansi, Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio XII. 1131.

⁴ Θεοφάνους, Χρονογραφία 461.4 (De Boor). Δοσιθέου, Περί τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων τόμ. Β' σελ. 661.

φύλακα καὶ Σύγκελλον τοῦ Πάπα καὶ Πατριάρχου Μιχαήλ¹, τὸν ὁποῖον ὁμῶς παραδόξως ὁ Πατριάρχης Μιχαήλ γράφων πρὸς τὸν Φώτιον καὶ τὸν Αὐτοκράτορα Βασιλείον χαρακτηρίζει ὡς ψευδοσύγκελλον, δυσεβῆ καὶ ἀπατεῶνα, καὶ ἀναθέματι μάλιστα καθυπέβαλεν, ἀντ' αὐτοῦ δὲ εἰς τὴν ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου Σύνοδον ἀπέστειλεν ὡς ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ τὸν πρεσβύτερον Κοσμᾶν, σύγκελλον βεβαίως αὐτοῦ, ὅστις, ὡς λέγει, ἦτο «ἄνθρωπος παντοίαις καὶ διαφόροις γλώσσαις πεπαιδευμένος καὶ εἰδὼς πραγμάτων ἀντέχεσθαι καὶ ἱκανὸς φυλάττειν Βασιλέων μυστήρια», περὶ δὲ τοῦ Ἡλίου προστίθησιν ὅτι «ἐναπέθανε τῇ ἀνοσιουργίᾳ αὐτοῦ τῆς Θείας δίκης ὑπεξελθούσης αὐτόν»².

Διὰ τὴν προβῆ ὁ Πατριάρχης εἰς καταδίκην τοῦ Συγκέλλου του, φαίνεται ὅτι οὗτος κατεχράσθη τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῶν ῥητῶν συστάσεων τοῦ προισταμένου του, συνταχθεὶς ἐν τῇ Συνόδῳ μετὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ κλεινοῦ Πατριάρχου. Γινώσκουμεν δὲ περὶ τοῦ Πατριάρχου Μιχαήλ ὅτι ἦτο ἐκ τῶν θαυμαστῶν τοῦ ἱεροῦ Φωτίου καὶ γράφων τῷ Αὐτοκράτορι Βασιλείῳ δὲν εὐρίσκει λέξεις νὰ ἐκφράσῃ τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἐκτίμησιν, ἣν ἔτρεφε διὰ τὸν Φώτιον «ὅτι ἡ κραταιὰ σου Βασιλεία (ἔγραφε πρὸς τὸν Βασιλείον) ἀπέδωκε τῇ ἐκκλησίᾳ τὴν δόξαν αὐτῆς, φαρμὲν δὴ τὸν ἀγιώτατον Πατριάρχην, τὸν φωσειδῆ καὶ φωτοποιὸν ἄνθρωπον, τῆς ἱερωσύνης τὴν τελειότητα, τὸν γνώμονα τῆς ἀληθείας τὸν ἀδιάστροφον, τῆς ἀρετῆς τὸν κανόνα τὸν εὐθύτατον, τῆς σοφίας τὸ ἐνδιαίτημα, τὸ κειμήλιον τῶν καλῶν τὸ σεβάσιμον, τῆς ἐλεημοσύνης τὴν χεῖρα τὴν διαρκῆ, τῶν ξένων τὸ καταφύγιον. Τοῦτον καὶ αὐτὶς τῆς ἱερωσύνης ἀναβιβάσας τέθηκας, τοῦ καταυγάζειν λόγους σοφίας καὶ γνώσεως τῆς ἐκκλησίας τὸ πλήρωμα...»³.

Μετὰ ταῦτα ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων οὐδόλως ἀπαντῶμεν τὸ ὄνομα τοῦ Συγκέλλου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀλεξανδρείας⁴, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἔπαυσε νὰ ὑφίσταται ἐν αὐτῇ ὁ θεσμὸς οὗτος. Ὁ Ἀλεξανδρινὸς θρόνος βεβαίως εἶχε πάντοτε τὸν Σύγκελλον ἢ, ὡς ἐλέγετο βραδύτερον, τὸν Πρωτοσύγκελλον αὐτοῦ, ὅστις κατεῖχε πάντοτε τὴν πρώτην μετὰ τὸν Πατριάρχην θέσιν, ἀνώτερος ὑπάρχων τῶν ἄλλων ὀφφικιαλίων τοῦ Πατριαρχείου, ἀντιπροσωπεύων τὸν Πατριάρχην ἀποδημοῦντα, ὡς τοῦτο συνήθως συνέβαινε κατὰ τοὺς δυσκόλους ἐκείνους χρόνους τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, ἐνίοτε δὲ διεδέχετο ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ τὸν προϊστάμενον αὐτοῦ.

Πρωτοσύγκελλος δὲ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σιλβέστρου, καὶ μάλιστα Μέγας Πρωτοσύγκελλος, διετέλεσεν ὁ πολὺς Μελέτιος ὁ Πηγᾶς. Ὁ

¹ Pitra, *Juris Ecclesiastici Graecorum Historia et Monumenta* σελ. XXXVI.

² Σπ. Μήλια, Ἔνθ' ἄν. Β' σελ. 947.

³ Σπ. Μήλια, Ἔνθ' ἄν. Β' σελ. 946.

⁴ Ἀτυχῶς δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄφιν μας τὴν σειρὰν ὀλόκληρον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Φάρου Ἀλεξανδρείας.

Μελέτιος γράφων πρὸς τὸν Βλάτον Βουβόντα ὑπογράφεται «Μελέτιος Μέγας Πρωτοσύγκελλος και Ἀρχιμανδρίτης Ἀλεξανδρείας»¹. Ὁ Συναίου δὲ Εὐγένιος γράφων τῷ Πηγᾶ καλεῖ αὐτὸν «τέτιγα τῆς ἐκκλησίας, ρήτορα και Πρωτοσύγκελλον ὑπέρτατον». Σύγκελλος ἦ ταῦτὸν Πρωτοσύγκελλος, Μελετίου τοῦ Πηγᾶ ἦτο και ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ, ὁ Ἐθνομάρτυς Πατριάρχης Κύριλλος ὁ Λούκαρης· ὁ Πατριάρχης Μελέτιος γράφων πρὸς τὸν Κνιέζην τῆς μικρᾶς Ρωσίας Βασίλειον συνιστᾷ αὐτῷ τὸν Σύγκελλον αὐτοῦ Κύριλλον. «Τὸν ἡμέτερον Σύγκελλον, τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις και πνευματικοῖς»².

Ἐπίσης γινώσκωμεν τὸν ἐκ Χίου Σαμουήλ τὸν Καπασούλην κατ' ἀρχᾶς Ἀρχιδιάκονον και ἔπειτα Πρωτοσύγκελλον τοῦ Πατριάρχου Παρθενίου³. Ὁ Καπασούλης διετέλεσε βραδύτερον και Μ. Πρωτοσύγκελος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Διονυσίου Σέρογλου, εἶτα ἐγένετο Λιβύης και ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου 1710 Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας. Περὶ τούτου ὁ σύγχρονος Δημήτριος Προκοπίου γράφει ὅτι ἦτο «ἀνὴρ εὐσεβεία και θεαρέστω πολιτείᾳ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἀνατεθραμμένος, ἐλλόγιμος και πολυμαθῆς ἱεροκῆρυξ, πεπαιδευμένος τὴν τε θύραθεν και ἱερὰν παιδείαν, ἱκανὸς ἀνιχνεύσαι τὸ βάθος τῶν ἱερῶν γραφῶν, ἅς και φιλοπόνως νύκτωρ και καθ' ἡμέραν μελετῶν οὐ διέλιπεν, αἷς ἐκεῖθεν ἐρανίζεται πνευματικαῖς εἰσηγήσεσιν καταρτίζων τὸν χριστιανικὸν λαὸν πρὸς εὐσέβειαν, βίον ὄσιον, και θεάρεστον»⁴.

Και δὲν εἶναι οὗτοι μόνοι οἱ γνωστοὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν Πρωτοσύγκελλοι Ἀλεξανδρείας. Σειρὰ ὄλη γεραρῶν ἀνδρῶν ἐκόσμηι τὸν Πρωτοσυγκελλικὸν θῶκον αὐτῆς, γνωστῶν διὰ τὸν ἔνθεον ζῆλον αὐτῶν, τὴν μόρφωσιν και τὰς ἀρετὰς των. Πρωτοσύγκελλος τοῦ θρόνου Ἀλεξανδρείας διετέλεσε και

¹ Βλ. Σπ. Λάμπρου, Ν. Ἑλληνομνήμ. Δ'. 361. Και εἰς ἄλλας ἐπίσης ἐπιστολάς του ὑπογράφεται οὕτως. Ὁ Μελέτιος διεδέχθη εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον τὸν Πατριάρχην Σίλβεστρον. Ἀγαθὰγγέλου Νινολάκη, Μελέτιος ὁ Πηγάς σ. 31. 39 και ἐξῆς:

² Ἀγαθὰγγέλου Νινολάκη, Μελέτιος ὁ Πηγάς σλ. 97 σσημ. 1. Φιλαρέτου Βαφειάδου Μητροπολ. Διδυμοτείχου, Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τόμ. Γ' Μέρος Β' σελ. 256. Και ὁ μετὰ τὸν Γεράσιμον Σπαρταλιώτην Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μητροφάνης ὁ Κριτόπουλος διετέλεσε Πρωτοσύγκελλος τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως πατριαρχοῦντος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

³ Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος ἔτ. Δ'. τόμ. Η'. σ. 330-331. Ὁ J. Charou γράφων περὶ τοῦ Σαμουήλ Καπασούλη (Echos d'Orient 1900 σελ. 332) καλεῖ αὐτὸν Καβάσιλαν οὐχὶ ὀρθῶς, ἐνῶ ὁ Paul Ricaut τὸν ὁποῖον ἔχει ὑπ' ὄψιν του «Memoires pour servir à l'Histoire Ecclesiastique pendant le dix-huitième siècle» τὸν γράφει πάντοτε Καπασούλην.

⁴ † Ἀρχ. Χρυσοστ. Παπαδοπούλου (νῦν Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν), Ἀλεξανδρινὰ Σημειώματα ΙΑ' Σαμουήλ Καπασούλης, ἐν Ἐκκλ. Φάρω Ἀλεξανδρείας ἔτ. Δ' τόμ. Η' σελ. 241 κέξ. 249. Κ. Σάθ α, Μεσ. Βιβλ. 3.494-95.

ὁ ἐμὸς πολυφίλιτος καὶ πολύκλαυστος συγγενὴς Ματθαῖος Βαλινάκης, ὁ μετὰ ταῦτα διαπρεπὴς Ἱεράρχης Θηβαΐδος, ὁ ἄλλιστον μνήμην καταλιπὼν τοῖς θαυμασταῖς αὐτοῦ, τοῖς συγγενέσι καὶ παντὶ τῷ ὀρθοδόξῳ πληρώματι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Πατριαχεῖον Ἀντιοχείας.

Ὅτι ἐγένετο ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ Ἀλεξανδρείας καὶ Κων/πόλεως, τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀντιοχείας, διότι αἱ ἴδιαι ἀνάγκαι ἐδημιούργησαν τὰ ἴδια ἀξιώματα. Ὡς εἶδομεν, καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ «σύνοικοι» καὶ «σύσκηνοι» ἐκαλοῦντο κατ' ἀρχὰς τὰ ἰδιαίτερα πρόσωπα τοῦ Πατριαρχικοῦ οἴκου, ὁ ἰδιαίτερος κληρὸς τοῦ Πατριάρχου, ἀνταλλάξαντα ἔπειτα τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην διὰ τῆς τοῦ Συγκέλλου. Ἀτυχῶς καὶ περὶ τῶν Συγκέλλων Ἀντιοχείας ἐλάχιστα γινώσκομεν, ἐξ ὧν ὅμως πληροφοριῶν ἠδυνήθημεν νὰ συλλέξωμεν, οἱ διὰ τοῦ ἀξιώματος τούτου τιμηθέντες ὑπὸ τῶν Πατριαρχῶν κληρικοὶ ἦσαν ἀξιοὶ τῆς μεγάλης ταύτης τιμῆς· καὶ ἦτο φυσικόν· διότι μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀξιωματικῶν τῆς ἐκκλησίας, αὐτοὶ προετιμῶντο, ὡς εὐδοκίμησαντες ἐν τῷ προηγουμένῳ ἐκκλησιαστικῷ αὐτῶν ὑπουργήματι, ἐκτός, ἐὰν ἐνίοτε, ἀνωτέρᾳ βίᾳ, ἐπεβάλλοντο τῷ Πατριάρχῃ, ὑπὸ τῶν ἀλλοθρήσκων πρόσωπα ἀμφιβόλου ὑποστάσεως. Οὕτω π.χ., ὡς ἀναφέρει Κύριλλος ὁ Σκυθοπολίτης εἰς τὸν Βίον τοῦ Ἁγίου Σάββα «ὁ Ἀσκιδᾶς Πέτρον τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀντιοχείας ἀνελθόντα εἰς Κωνσταντινούπολιν συγγέλλοις ἠνάγκασεν ἔχειν, Πέτρον τε τὸν Ἀλεξανδρέα καὶ Ἰωάννην τὸν Στρογγύλον».

Ὁ ἀρχαιότερος γνωστὸς ἡμῖν Σύγκελλος τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας εἶναι ὁ Αὐξάνων, ὅστις βραδύτερον παραιτηθεὶς τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ παρὰ τῷ Π. Ἀντιοχείας, ἀπεσύρθη εἰς τὴν Λαύραν Φαράν καὶ ἀπεβίωσεν ἐν τῷ Ξενῶνι τῶν Ἱεροσολύμων, ὅπου ἐγνώρισεν αὐτὸν ὁ Ἰωάννης Μόσχος, ὁ συγγραφεὺς τοῦ Πνευματικοῦ Λειμῶνος, συνδεθεὶς μετ' αὐτοῦ διὰ στενῆς φιλίας¹.

Μετὰ τὸν Αὐξάνωνα, Πέτρον καὶ Ἰωάννην, γινώσκομεν τὸν πολυθαύμαστον Σύγκελλον Ἰωάννην, Πρεσβύτερον καὶ Μοναχόν, ἀποσταλέντα μετὰ τοῦ Θωμᾶ Πατριαρχικοῦ Συγκέλλου Ἀλεξανδρείας εἰς τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον. Τοὺς δύο τούτους τοποτηρητὰς καὶ ἀντιπροσώπους τῶν Ἀνατολικῶν Θρόνων διὰ τῶν ἐξῆς, ὡς εἶδομεν, συνέστησαν οἱ τῆς Ἀνατολῆς Ἀρχιερεῖς πρὸς τὸν Πατριάρχην Ταράσιον· «Γινώσκετε τοὺς Θεοφιλεῖς ἀδελφοὺς ἡμῶν Ἰωάννην καὶ Θωμᾶν ζήλω θεῷ τῆς ὀρθοδόξου κεκοσμημένους πίστεως, δύο ἁγίων καὶ μεγάλων Πατριαρχῶν ὁμοψύχους Συγκέλλους γενομένους, οὐ μὴν ἄλλὰ καὶ τῆς ἁγιοποιοῦ ἡσυχίας ὄντας ἑραστάς»². Τὸν Ἰωάννην τοῦτον Θεοφάνης ὁ ὁμολογητὴς καλεῖ «Μέγαν καὶ περιβόητον ἔργῳ καὶ λόγῳ ἁγιοσύνης μετέ-

¹ Migne, P.G. 87 στήλ. 2896, Echos d'Orient τόμ. Ε' σελ. 108.

² Σπ. Μήλια, Τῶν ἱερῶν συνόδων νέα καὶ δαφιλεστάτη συλλογὴ τόμ. Β' σελ. 76β.

χοντα»¹, ὁ δὲ ἱερός Φώτιος, ὡς εἶδομεν, μετὰ τόσων ἐγκωμίων ἔγραψε περὶ αὐτοῦ εἰς τὸν Βασιλέα τῶν Βουλγάρων Μιχαήλ, δι' ὃ καὶ ἐπαξίως ἀνυψώθη καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀντιοχικοῦ Θρόνου, κατακοσμήσας αὐτὸν διὰ τῶν μεγάλων ἀρετῶν του.

Καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀντιοχείας ὁ Σύγκελλος εἶχεν οἶαν καὶ οἱ ἐπίσκοποι σημασίαν. Βεβαίως ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ ὁ Συνάδελφος αὐτοῦ Σύγκελλος, τετιμημένος διὰ Βασιλικῷ ἀξιώματος καὶ ἀποτελῶν μέλος τῆς Συγκλήτου εἶχεν ἰδιάζουσαν θέσιν, ἐρχόμενος εὐθύς ἀμέσως μετὰ τὸν Πατριάρχην καὶ ἀπολαύων ἰδιαιτέρων προνομίων, ἀλλὰ καὶ ὁ Σύγκελλος Ἀντιοχείας ἐπίσης κατεῖχε προνομιούχον θέσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Μεγάλης Θεουπόλεως· διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἱερός Φώτιος ἀποστέλλων εἰς τὸν Ἀντιοχικὸν Θρόνον τὴν ἐνθρονιστικὴν αὐτοῦ ἐπιστολὴν ἀπευθύνει αὐτὴν οὐ μόνον πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ τὸν Σύγκελλον «Τοῖς Θεοφιλεστάτοις, Θειοτάτοις συλλειτουργοῖς, τῷ Θεοσεβεστάτῳ Οἰκονόμῳ καὶ Συγκέλλῳ τῆς Θεουπολιτῶν Ἐκκλησίας» ἀμφοτέρους προσφωνῶν διὰ τοῦ αὐτοῦ τίτλου τιμῆς «τὴν ὑμετέραν Ἀρχιερατικὴν τε καὶ Ἱερατικὴν ὁσιότητα»².

Ἔτι δὲ οἱ Σύγκελλοι Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Ἀλεξανδρείας, δὲν ὑπελείποντο κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Συγκέλλου, καταδείκνυται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι, ὁσάκις οὗτοι ἤρχοντο εἰς τὴν Βασιλεύουσαν ἀπενέμοντο αὐτοῖς ἐξαιρετικαὶ τιμαὶ οἶαι καὶ πρὸς τοὺς Καρδιναλίους τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἐν δὲ τῇ Αὐτοκρατορικῇ Τραπεζῇ ἐκάθητο ἐν τῇ πρώτῃ θέσει ὑπεράνω παντὸς Μαγίστρου³.

Ὡς ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ, οὕτω καὶ ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ Ἀντιοχείας, Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων, οὐδὲν τὸ κοσμικὸν ἐχαρακτήριζε τὸν Σύγκελλον· ἦτο πάντοτε μοναχός, καί, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, Ἡγούμενος ἐπισήμων Μονῶν, κατ' ἐξοχὴν δὲ Πνευματικός. Ἀλλὰ συνέβη καὶ εἰς τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα ὅ,τι καὶ εἰς τὸ Οἰκουμενικόν, μετὰ περισσοτέρας μάλιστα, φαίνεται, ἐπιτυχίας. Οἱ ἀρχιερεῖς δῆλα δὴ καὶ ἐδῶ ἐφιλοτιμήθησαν νὰ προσλάβωσι καὶ τὸν τίτλον τοῦ Συγκέλλου· οὕτω δὲ βλέπομεν σειρὰν θρόνων ὠρισμένων, προωρισμένων μόνον διὰ τοὺς Συγκέλλους Ἀρχιερεῖς, ἐνῶ εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κων/πόλεως Σύγκελλοι Μητροπολίται, ἢ Σύγκελλοι ἐπίσκοποι ἠδύνατο νὰ εἶναι ἀδιακρίτως εἰς ὅποιανδήποτε Μητρόπολιν ἢ ἐπισκοπὴν καὶ ἂν ἀνήκον· ἐνῶ δὲ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον μετὰ μακροῦς ἀγῶνας ἐπέτυχον οἱ Σύγκελλοι Ἀρχιερεῖς νὰ προκάθηται καὶ προΐστανται τῶν ἄλλων μόνον εἰς τὰς Αὐτοκρατορικὰς τελετὰς καὶ ἐπισήμους ἐν τοῖς Ἀνακτόροις προσκλήσεις, οὐδέποτε δὲ οἱ συνάδελφοὶ των τοῖς συνεχώρησαν νὰ προκῆθηται αὐτῶν εἰς τὰς τελετὰς τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ τὰς Πατριαρχικὰς Συνελεύσεις, ὡς εἶχον

¹ Θεοφάνους, Χρονογραφία σελ. 461.2 (ἐκδ. De Boor).

² Βαλέττα, Φωτίου Πατρ. Κωνσταντινουπόλεως Ἐπιστολαὶ σελ. 143, 146.

³ Κ. Πορφυρογεννήτου, Ἐκθεσις τῆς βασιλείου τάξεως σελ. 739.17.

ἐπιτύχει τοῦτο πρὸς καιρὸν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ Ἀργυροπούλου, τοῦναντίον οἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ Σύγκελλοι Ἀρχιερεῖς εἶχον τὸ πλεονέκτημα νὰ προηγῶνται τιμητικῶς σειρᾶς ὅλης ἄλλων Ἀρχιερέων καὶ δὴ Ἀρχιερέων κατεχόντων Μητροπολιτικούς Θρόνους, ἔχοντας ὑφ' ἑαυτοὺς οὐ μικρὸν ἀριθμὸν ἐπισκόπων.

Εἰς τὰ Βυζαντινὰ καὶ Νεοελληνικὰ Χρονικὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ν. Βέη καὶ τὴν *Byzantinische Zeitschrift*¹, δημοσιεύονται δύο τακτικὰ ἢ Τάξεις τοῦ Ἀντιοχικοῦ Θρόνου· κατὰ τὸ ἐν, πρῶτος μὲν Ἀρχιερεὺς τίθεται ὁ Ἰησοῦς Χριστός, πρῶτος δὲ μετ' αὐτὸν ὁ Πατριαρχικὸς Θρόνος Ἀντιοχείας, ὑπόκεινται δὲ αὐτῷ Ἀρχιεπίσκοποι ἤτοι Σύγκελλοι ἐπτὰ α') ὁ Βεροῖας, β') ὁ Χαλκίδος, γ') ὁ Γαβάλων, δ') ὁ Σελευκείας Πιερίας, ε') ὁ Ἀναπόρτης καὶ ὁ Θεοδοσιουπόλεως, ς') ὁ Πάλτου καὶ ζ') ὁ Γαβούλης, «εἰσὶ δὲ καὶ δύο λιτοὶ Ἀρχιεπίσκοποι, (τιτουλάριοι, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον) ὑποκείμενοι τῷ Πατριάρχει καὶ ἀποστελλόμενοι ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ πρεσβείᾳ τουτέστι εἰς Σύνοδον καὶ τὰ τοιαῦτα, α') ὁ Σαλαμιάδος, καὶ β') ὁ Βαρκουσῶν».

Μητροπολιταὶ δὲ Αὐτοκέφαλοι τέσσαρες α') ὁ Βηρυτοῦ, β') ὁ Ἐμέσης, γ') ὁ Λαοδικείας καὶ δ') ὁ Κύρου.

Μητροπολιταὶ μεγάλοι ιβ' α') ὁ Τύρου μετὰ 13 ἐπισκόπων, β') ὁ Ταρσοῦ μετὰ 6 ἐπισκόπων, γ') ὁ Ἐδέσσης μετὰ 12 ἐπισκόπων, δ') ὁ Ἀπαμείας μετὰ 7 ἐπισκόπων, ε') ὁ Ἱεραπόλεως μετὰ 11 ἐπισκόπων, ς') ὁ Βόστρων μετὰ 8 ἐπισκόπων, ζ') ὁ Ἀναβάρζης μετὰ 8 ἐπισκόπων, η') ὁ Σέλης Ἰσαυρίας μετὰ 24 ἐπισκόπων, θ') ὁ Δαμασκοῦ μετὰ 11 ἐπισκόπων ι') ὁ Ἀμίδης μετὰ 8 ἐπισκόπων, ια') ὁ Σεργιουπόλεως μετὰ 5 ἐπισκόπων καὶ ιβ') ὁ Δάρας μετὰ 3 ἐπισκόπων.

«Πάντες οὖν οἱ ὑπὸ τὸν Ἀντιοχείας Συρίας Θρόνον εἰσὶν οἱ δε: Πατριάρχης εἷς, Σύγκελλοι ἐπτὰ, Σύγκελλοι λιτοὶ δύο, οἱ περ στέλλονται ἐπὶ πρεσβείαν. Αὐτοκέφαλοι τέσσαρες, Μητροπολιταὶ δώδεκα, ἐπίσκοποι δὲ ὑπ' αὐτοὺς ἑκατὸν εἴκοσιν ὀκτώ, ὁμοῦ ἑκατὸν πενήτηκοντα τέσσαρες.

Κατὰ δὲ τὸ τακτικόν, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν ὁ Benesevic' εἰς τὰ Βυζαντινὰ καὶ Νεοελληνικὰ Χρονικὰ, ἀναγράφονται Μητροπολιταὶ δώδεκα ἢ δέκα τρεῖς, Αὐτοκέφαλοι ἕξ, Μητροπολιταὶ ἐπαρχιῶται (οἱ ἔχοντες ἐπαρχίας) οἱ καὶ Σύγκελλοι, ἐπτὰ, Ἐπίσκοποι λιτοὶ (οἱ μὴ ἔχοντες ἐπαρχίαν) τέσσαρες, ἐπαρχιῶται ἐπίσκοποι, χωρὶς τῶν μετενεχθέντων εἰς Αὐτοκεφάλους, ἑκατὸν εἴκοσι τέσσαρες. Βεβαίως ὁ κατάλογος οὗτος εἶναι μεταγενέστερος τοῦ προηγουμένου παρουσιάζων ἱκανὰς διαφορὰς, οὐχ ἤττον καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἕτερος², καταδεικνύουσιν εἰς ποίαν ἀκμὴν εὐρίσκειτο ὁ Θρόνος Ἀντιοχείας μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν

¹ Βυζαντινὰ καὶ Νεοελληνικὰ Χρονικὰ 5 (1926 - 1927) σελ. 139, 141, *Byzantinische Zeitschrift* 25 (1925) σελ. 73.

² Ἐνθα ἀνωτέρω σελ. 102 καὶ ἐξῆς.

Ἀράβων κατακτήσεως τῆς Συρίας, ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτὴν ἐπὶ τινας αἰῶνας. Ὅποια ζωὴ ὑπῆρχεν εἰς τὸν ἔνδοξον ἐκεῖνον θρόνον, ὅστις ἐπέπρωτο νὰ κατακερματισθῆ ὑπὸ τῶν αἱρέσεων καὶ νὰ σχηματισθῶσιν ἐξ αὐτοῦ ἰδιαιτεροὶ αἱρετικαὶ Ἐκκλησίαι φυτοζωοῦσαι καὶ ἀτροφοῦσαι, ἐν ᾧ ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία «Ἡ Μήτηρ τῶν ἐξ ἔθνῶν ἐκκλησιῶν, ἡ κυριωτάτη ἀπασῶν τῶν κατὰ τὴν Οἰκουμένην Ἐκκλησιῶν» κατὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον, «ἡ πρεσβυτάτη καὶ ὄντως Ἀποστολική» ὡς χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου πρὸς τὴν Σύνοδον τῶν δυτικῶν ἐπισκόπων Δαμάσου, Ἀμβροσίου καὶ Βρίττωνος, ἕνεκα τῶν ἐν αὐτῇ αἱρέσεων καὶ σχισμάτων, τῶν θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν προπαγαנדῶν, τῆς σκληρᾶς δουλείας καὶ τῶν πείσεων τῶν ἄλλοπίστων Κυριάρχων, ἀτυχῶς δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐρίδων καὶ διαπληκτισμῶν τῶν ἰδίων αὐτῆς τέκνων ἡμέρα τῇ ἡμέρα φθίνουσα καὶ καταλίπτουσα κατήνησε σκιὰ μόνον αὐτῆς. Ἡ τοιαύτη κατάπτωσης ἤρχισε νὰ συντελῆται ἀπὸ τοῦ ὀγδόου αἰῶνος, οὕτως ὥστε, ὅτε κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα ὁ Πρωτοπρόεδρος τῶν Συγκέλλων Νεῖλος Δοξαπατρῆς, κελεύσει τοῦ Βασιλέως τῆς Σικελίας Ρογήρου Β' ἐν ἔτει 1143 ἔγραψε «τάξιν τῶν Πατριαρχικῶν Θρόνων», τὸν Ἀντιοχικὸν Θρόνον εὑρεν ἤδη ἀπεψιλωμένον τῶν κυριωτέρων καὶ πολυπληθεστέρων αὐτοῦ Μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν. Κατὰ τὸν Νεῖλον ὑπῆρχον τότε ὑπὸ τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας Μητροπολῖται δέκα τρεῖς μετὰ ἐπισκοπῶν ὀκτώ, ἄλλοι Μητροπολῖται μὴ ἔχοντες ἐπισκόπους, διότι ἦσαν πρότερον ὑποκείμενοι εἰς Μητροπολίτας: Ἀρχιεπίσκοποι μεγάλοι ὀκτώ, οὓς ἀναγράφομεν ὡς ἔχοντας σχέσιν πρὸς τὸ θέμα ἡμῶν οἶδε α) ὁ Βέρον (οὕτω) β) Χαλκηδόνας, γ) Ἀγαβάλων, δ) Σελευκείας τῆς Πιερειᾶς, ε) Ἀναπαρθῶν ἢ Θεοδοσιουπόλεως, στ) Πάλτων, Γαβάλων, καὶ η) Βαλαάμ, ἀντιστοιχοῦντες πρὸς τοὺς Συγκέλλους Ἀρχιεπισκόπους τοῦ Α' καταλόγου καὶ πρὸς τοὺς ἐπαρχιώτας τοῦ Β' καταλόγου. Ἄλλ' εἶναι ἀμφίβολον, ἂν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Νεῖλου ὑπῆρχον ἐν ἐνεργείᾳ καὶ αἱ Μητροπόλεις αὗται, ἢ ἀναγραφῆ τινῶν τῶν ὁποίων ἴσως θὰ προέρχεται ἐξ ἀντιγραφῆς ἀρχαιοτέρων καταλόγων. Τὸ μόνον βέβαιον εἶναι ὅτι κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα, καθ' ὃν ἔγραφεν ὁ Δοξαπατρῆς, εἶχε παρέλθει πλέον ἀνεπιστρεπτι ὁ συρμὸς τῶν Συγκέλλων καὶ Πρωτοσυγκέλλων Μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, ἀφοῦ καὶ ἐν Κων/πόλει κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ Πρωτοσύγκελλοι Ἀρχιερεῖς ἠριθμοῦντο ἐπὶ τῶν δακτύλων τῆς μιᾶς χειρὸς μόνον.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Θεσμοῦ τῶν Συγκέλλων ἐν τῷ ὀρθοδόξῳ Πατριαρχεῖῳ Ἀντιοχείας, πενιχρὰ ἐκ πενιχρῶν πηγῶν προερχόμενα. Κλείοντες τὸ Κεφάλαιον τοῦτο προσθέτομεν ὅτι καὶ παρὰ τοῖς Ἰακωβίταις, φαίνεται, ὅτι ὑπῆρχε τὸ ἀξίωμα τοῦ Συγκέλλου. Ἰωάννης ὁ Ἀκοίμητος, Πατριάρχης Ἀντιοχείας, λέγεται Κατίβ, ὅπερ, κατὰ τοὺς εἰδήμονας, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς Σύγκελλον ἀφίνομεν δὲ εἰς τοὺς εἰδικοὺς νὰ μᾶς πληροφοροῦσιν, ἂν καὶ τὸ Ἀρμενικὸν Βαρταπέτ ἔχει συγγένειαν, ἔστω καὶ μακρυνήν, πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύγκελλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων.

Καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἱεροσολύμων ὑπῆρχεν ὁ Θεσμός τῶν Συγκέλλων ἀναφαινόμενος κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον, καθ' ἣν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις Πατριαρχείοις. Πρῶτος γνωστός Σύγκελλος Ἱεροσολύμων εἶναι ὁ Αὐξάνων, ὅστις ἐχρημάτισε κατ' ἀρχὰς Σύγκελλος τοῦ Πατριάρχου Εὐτυχίου (552 - 564) ὕστερον δέ, ὡς εἶδομεν, τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Γρηγορίου (570 - 593). Ὁ Σύγκελλος Αὐξάνων ἐξ Ἀγκύρας τῆς Γαλατίας καταγόμενος χαρακτηρίζεται¹ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Μόσχου ὡς «ἐλεήμων, ἐγκρατὴς καὶ ὅσιος». Ὁ αὐτὸς Ἰ. Μόσχος ἀναφέρει καὶ τὸν Μηνᾶν Σύγκελλον τοῦ Πατριάρχου Μακαρίου². Ἄλλον Σύγκελλον γνωρίζομεν τὸν Ἡλίαν, λαβόντα μέρος εἰς τὴν κατὰ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου Σύνοδον (869 - 870)³ ἀποκηρυχθέντα ὁμως ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ἴσως ὡς συνταχθέντα μετὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ μεγάλου Πατριάρχου. Ὁ Σύγκελλος Ἡλίας ἀναγράφεται ὡς ποιητής, ἐξεδόθησαν δὲ δύο Ἀνακρεόντεια ποιήματα αὐτοῦ⁴. Κατὰ τὸν W. Studemund ὁ Ἡλίας ἤκμασε κατὰ τὸν Η΄ αἰῶνα. Πιθανῶς εἰς τὸν Ἡλίαν τοῦτον νὰ ἀναφέρεται καὶ ὁμιλία εἰς Κυριακὴν⁵.

Ἄλλ' ἢ δόξα τῶν Συγκέλλων τοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ Θρόνου εἶναι Μιχαὴλ ὁ ἀγιώτατος ὁμολογητὴς ὁ Ἀγιοπολίτης, ὁ διαπρεπέστατος τῶν λογίων μοναχῶν Παλαιστίνης κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πατριάρχου Ἡλίας. Εὐτυχῶς διὰ τὸν Σύγκελλον Μιχαὴλ καὶ τὴν δρᾶσιν αὐτοῦ ἔχομεν δύο βιογραφίας του ἐκ τῶν ὁποίων δυνάμεθα νὰ ἀρυσθῶμεν πολλὰς πολυτίμους περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς ἐποχῆς του πληροφορίας. Κατ' αὐτὰς ὁ Μιχαὴλ δῶρον τοῦ Θεοῦ ὑπάρχων διὰ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ, τριετὴς ἤδη ἀφιερῶθη εἰς τὸν Θεὸν καταταχθεὶς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου εἰς τὸν κληρὸν τῆς Ἁγίας Ἀναστάσεως. Διατελῶν δὲ ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ ἐπίβλεψιν τοῦ Πατριάρχου, ἐδιδάχθη τὴν Γραμματικὴν, Ῥητορικὴν, Φιλοσοφίαν, τὴν Ποίησιν, καὶ τὴν Ἀστρολογίαν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του κεῖρει εἰς μοναχὰς τὴν εὐσεβῆ αὐτοῦ μητέρα καὶ τὰς δύο ἀδελφὰς ἐγκαταστήσας αὐτὰς εἰς τινὰ μονὴν πλησίον τῆς Ἁγίας Σιών, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφιέρωσε πάμπολλα χρήματα, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τῆς περιουσίας του, σημαντικῆς οὔσης, διανείμας εἰς τοὺς πτωχοὺς, εἰκοσιπενταέτης ἤδη τὴν ἡλικίαν, ἐγένετο μοναχὸς τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Σάββα, ἐν

¹ Migne, P. G. 87 σελ. 2896.

² Ἐνθα ἀνωτέρω σελ. 2989.

³ Pitra, Juris Ecclesiastici Graecorum historia et Monumenta σελ. XXXVI. Echos d'Orient τ. 25 σελ. 420.

⁴ Matrangla, Anecdota Graeca B' 641 - 648. K. Κροουμβάχερ, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας A' 352 καὶ B' σελ. 626. (Μετάφρασις Γ. Σωτηριάδου).

⁵ K. Κροουμβάχερ, Ἐνθα ἀνωτέρω A' σελ. 352.

τῇ ὁποία ἀπέβη πρότυπον ὑπακοῆς καὶ ταπεινώσεως· μετὰ δωδεκαετίαν δὲ ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Θωμᾶ πρεσβύτερος ζῶν ἐν τῇ Μονῇ «ἐν νηστεία, ἀγρυπνία, χαμευνία καὶ παννύχοις στάσεσι».

Ὁ Μιχαὴλ ἐπὶ πλέον ποθῶν τὴν μόνωσιν μετὰ τινα ἔτη ἀπεσύρθη εἰς ἀναχωρητικὸν κελλίον, ἵνα μόνος τῷ μόνῳ Θεῷ προσομιλῇ. Ἐν τῇ μονῶσει του ἔσχε τὸ εὐτύχημα νὰ δεχθῆ δύο μαθητάς, ἀληθῶς θεῖον δῶρον, τὸν Θεόδωρον καὶ Θεοφάνην, εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν ὁποίων ἠσχολήθη μετὰ προθυμίας διδάξας αὐτοὺς γραμματικὴν, φιλοσοφίαν καὶ ποίησιν· ἡ ἀγία αὕτη ξυνορις τῶν μαθητῶν ἢ ὑπὸ τὸ ὄνομα «γραπτοί» βραδύτερον γνωστὴ ἐπὶ τῶν εἰκονομάχων Αὐτοκρατόρων ἐδόξασεν ἑαυτὴν καὶ τὴν ἐκκλησίαν.

Ἡ φήμη τοῦ Μιχαὴλ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἐξέλθῃ τῶν στενῶν ὁρίων τοῦ ἀναχωρητικοῦ αὐτοῦ κελλίου, ὃ δὲ Πατριάρχης Μιχαὴλ ποθῶν νὰ ἔχη παρ' ἑαυτοῦ, ὡς βοηθόν, συμπαραστάτην καὶ σύμβουλον τοιοῦτον θεῖον ὄντως ἄνδρα, πεντηκονταῆτη ἤδη, ἀναδεικνύει «τὸν μακάριον καὶ μέγαν Μιχαὴλ» Σύγκελλον αὐτοῦ παραχωρήσας εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς μαθητάς αὐτοῦ εἰς κατοικίαν τὴν παρὰ τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως Μονὴν τῶν Σπουδαίων. «Φθάσας οὖν ὁ Πατριάρχης ἔνθ' ὁ μέγας διέτριβεν καὶ ἄκοντα χειροτονεῖ τοῦτον πρεσβύτερον καὶ τῇ ἱερῶν καθιζάνει καθέδρᾳ συνειναιίτε αὐτῷ ἀξιοῖ καὶ τὴν τοῦ ποιμνίου συνδιαφέρειν φροντίδα, οὗ δὴ καὶ προβάλλεται σύγκελλον»¹. Καὶ ἦσαν, κατὰ τὸν βιογράφον του, τοῦ λοιποῦ «ἀχώριστοι, ὅτε μέγας Μιχαὴλ καὶ ὁ Ἀγιώτατος Πατριάρχης».

Δεινὸς τότε κλύδων συνετάρασε τὸ σκάφος τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας· οἱ εἰκονομάχοι Αὐτοκράτορες μυρία δεινὰ προὔξενησαν τότε εἰς τοὺς προμάχους τῆς Ὁρθοδοξίας, πιέζοντες, φυλακίζοντες καὶ μυριοτρόπως δυναστεύοντες αὐτούς. Σύμπασα ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία κατεξανέστη κατὰ τῆς τοιαύτης τῶν Αὐτοκρατόρων ἀσεβείας. Ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων ἀπ' ἀρχῆς δὲν ἔπαυσε συμβουλευούσα καὶ ἐξορκίζουσα τοὺς Αὐτοκράτορας νὰ παύσωσι τὸν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας πόλεμον δι' ἐπιστολῶν Πατριαρχικῶν καὶ Συνοδικῶν καὶ τῆς ἀποστολῆς πρὸς αὐτοὺς ἱερῶν ἀνδρῶν. Κατὰ τὴν δεινὴν ταύτην περίστασιν ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Βασιλείου² πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Λέοντα τὸν Ἀρμένιον, ὁ Σύγκελλος Μιχαὴλ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰωβ καὶ τῶν δύο μαθητῶν του Θεοδώρου καὶ Θεοφάνους. Ἀλλὰ καὶ ὁ Λέων καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Μιχαὴλ ὁ Τραυλὸς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θεοφίλος ἐμμένοντες εἰς τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν μυριοτρόπως κατεβασάνισαν τοὺς ἱεροὺς ἄνδρας φυλακίσαντες αὐτούς, ἕως ὅτου, θανόντος τοῦ Θεοφίλου, ἡ Εὐσεβῆς Αὐτοκράτειρα Θεοδώρα κατέπαυσε τὴν εἰκονομαχίαν, ἐκδιώξασα καὶ τὸν εἰκονομάχον Πατριάρχην Ἰωάννην, τὸν Ἰανῆν, ὡς ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων περιφρονητικῶς ἀπεκάλεῖτο.

¹ Α. Π. Κεραμέως, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμ. Σταχυολ. τόμ. Δ'. σελ. 190.

² Γρηγορίου Παλαμά, Ἱεροσολυμιάς σελ. νθ'.

Τότε, ὡς λέγει ὁ βιογράφος τοῦ Συγκέλλου Μιχαήλ, «πάντες ἀπέβλεπον ὡς εἰς Πατριάρχην πρὸς τὸν μέγαν τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστὴν, τὸν πάνσοφον Μιχαήλ». Οἱ πάντες δὲ ἀπέβλεψαν πρὸς αὐτὸν «ὡς ἅ τε Σύγκελλον αὐτὸν ὄντα τῆς Ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλεως καὶ σοφὸν τὰ θεῖα καὶ πολλὰς ὑπομεμενηκότα ποινὰς καὶ μάστιγας ὑπὲρ Χριστοῦ καὶ τῆς Αὐτοῦ εἰκό- νος, ὥστε τούτῳ προχειρισθῆναι τοὺς τῆς Ἐκκλησίας οὐακας». Ἄλλ' ὁ Μιχαήλ, ἀείποτε ταπεινόφρων, ἠρνήθη νὰ δεχθῆ τὴν ὑψίστην ταύτην τιμὴν καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐξελέγη ἕτερος, ἐπίσης ἱερός ἀνὴρ, ὁμολογητὴς καὶ αὐτός, ὁ Μεθό- διος. Ἐν τούτοις ἡ Αὐτοκράτειρα Θεοδώρα καὶ ὁ υἱὸς αὐτῆς Μιχαήλ μὴ θέλοντες νὰ ἀποξενωθῶσι τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀνδρὸς ἐτίμησαν αὐτὸν, συνευ- δοκοῦντος καὶ τοῦ Πατριάρχου, Σύγκελλον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀναδεί- ξαντες συνάμα καὶ Ἡγουμένον τῆς μεγίστης Μονῆς τῆς Χώρας (τῆς νῦν Καχριεῖ Δζαμισή), τὸν δὲ μαθητὴν καὶ συναγωνιστὴν αὐτοῦ Θεοφάνη ἀνύ- ψωσαν εἰς τὸν περιδόξον Ἀρχιερατικὸν Θρόνον Νικαίας.

Ὁ Πατριάρχης Μεθόδιος, ἐνάρετος αὐτὸς καὶ εὐσεβής, ἠσθάνετο ἰδιαί- τερον σεβασμὸν πρὸς τὸν ἱερόν αὐτοῦ Σύγκελλον, ὅπως πάντες οἱ Πατριάρχαι οἱ ἔχοντες τὸ εὐτύχημα νὰ ἔχωσι παρ' αὐτοῖς τοιοῦτους γεραροὺς ἀνδρας. «Ὁ Μεθόδιος, λέγει ὁ βιογράφος τοῦ Συγκέλλου Μιχαήλ, προσεῖχε τοῖς παρὰ τοῦ Μιχαήλ λεγομένοις καὶ πραττομένοις ὡς ἐκ Θεοῦ καὶ οὐκ ἕξ ἀνθρώπων ἐνεργουμένοις».

Ὁ Σύγκελλος Μιχαήλ ἔζησε μέχρι βαθυτάτου γήρατος· ὡς δὲ ἅπας ὁ βίος του ὑπῆρξε θαυμαστός, οὕτω καὶ ἡ τελευταία αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁσία· «ὅτε, λέγει ὁ βιογράφος του, κατ' ἀποκάλυψιν θείαν ἐπλησίαζον αἱ ἡμέραι τοῦ θανάτου αὐτοῦ καὶ δέκα μόνον ἡμέραι ὑπελείποντο αὐτῷ, ἀνῆλθε πρὸς τὸν Πατριάρ- χην Μεθόδιον φαιδρῷ τῷ προσώπῳ, ὥστε θεασάμενον αὐτὸν τὸν Πατριάρχην εἰπεῖν πρὸς αὐτόν· «τίς ἡ φαιδρότης τοῦ προσώπου σου, τιμωτάτε πάτερ; οὐδέποτε γάρ σε τοιοῦτον τεθέαμαι» ἦν γὰρ ὁ ἅγιος ὠχρὸς τῇ ὄψει ἐκ τῆς ἔγκρατειας καὶ ταπεινώσεως. Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸ οὖς κατ' ἰδίαν ἔφη «καὶ γάρ, μακαριώτατε καὶ Οἰκουμενικῆ διδάσκαλε, χαρῆσαι καὶ εὐφραν- θῆναι δεῖ ὅτι ὁ Κύριος καὶ Θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς προσκέκληκέ με τὸν ἀνάξιον εἰς τὴν αὐτοῦ Βασιλείαν». Τότε ὁ Πατριάρχης παραλαβὼν αὐτόν· «ἀπέλωμεν δὴ εἶπε, μακαριώτατε, πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους ἡμῶν βασιλεῖς ὅπως καὶ αὐτοὶ ἐν ἀπολαύσει γένωνται τῶν ἁγίων εὐχῶν σου» καὶ παραλαβὼν αὐτόν ὁ Πατριάρχης καὶ πρὸς τὸν ὀρθόδοξον καὶ Θεόστεπτον Ἄνακτα ἀνελθὼν καὶ τὴν αὐτοῦ Θεοφιλῆ μητέρα Θεοδώραν, τὴν ὀρθόδοξον καὶ μεγάλην βασι- λισσαν, ἀνέφερεν αὐτοῖς τὰ κατὰ τὸν Μιχαήλ . . . . . οἱ δὲ ὀρθόδοξοι βασι- λεῖς πίπτουσιν εἰς πόδας τοῦ σεβασμίου ἀνδρὸς εὐχὴν αἰτοῦντες καὶ πρεσβείαν ποιεῖσθαι πρὸς τὸν τῶν ὄλων θεόν· καὶ δὴ συνταξάμενος τού- τοις ὁ μέγας Μιχαήλ . . . ἀπῆλθε μετὰ τοῦ Πατριάρχου».

Πόσα συμπεράσματα ἀλλὰ καὶ πόσα διδάγματα δύναται ἀκριβῆς παρα-

τηρητῆς νὰ ἀρυσθῆ ἀπὸ τῆς ἀφελοῦς ταύτης διηγήσεως. Πόσον σεβασμὸν ἔτρεφον πρὸς τὸν Ἱερὸν Σύγκελλον ὃ,τε Πατριάρχης, προϊστάμενος αὐτοῦ, καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι βασιλεῖς, ἡ εὐσεβὴς Θεοδώρα, ἀλλὰ καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Μιχαῆλ, κατὰ τῆς μνήμης τοῦ ὁποίου τόσα κατεφλύαρησαν οἱ κατὰ παραγγελίαν γραψαντες Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὅστις παντὶ τρόπῳ προσεπάθησε νὰ ἀμαυρώσῃ καὶ κηλιδώσῃ τὸν τόσον οἰκτρῶς ὑπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνας δολοφονηθέντα Αὐτοκράτορα, τὸν προστάτην καὶ ὡς ἄλλον πατέρα αὐτοῦ! Ἄλλὰ περὶ τούτου ἴσως ἐπανέλθωμεν εἰς ἄλλην μελέτην ἡμῶν, ἥδη δὲ ἄς παρακολουθήσωμεν τὸν Πατριάρχην καὶ τὸν Σύγκελλον αὐτοῦ κατερχομένους εἰς τὴν βασιλικὴν αὐλήν.

«Ὁ Ἀγιώτατος Πατριάρχης παραλαβὼν τὸν Σύγκελλον μετ' αὐτοῦ ἀνῆλθεν εἰς τὸ αὐτοῦ κελλίον (Πατριαρχεῖον) καὶ δὴ παρακαλεῖ αὐτὸν μείναι ἐν αὐτῷ μέχρι τῆς ὠρισμένης αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ τελευταίας ἡμέρας. Ὁ δὲ ὅσιος μὴ γινώσκων παρακούειν εἶξεν τῇ αὐτοῦ παρακλήσει καὶ ἦν σὺν αὐτῷ εὐφραινόμενος καὶ σχολάζων τῇ τε εὐχῇ καὶ νηστείᾳ καὶ ταῖς παννύχοις στάσεσίν τε καὶ ἀγρυπνίαις. Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας πρὸ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς παρακαλεῖ τὸν Ἀγιώτατον καὶ Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Μεθόδιον ἀπολύσαι αὐτὸν εἰς τὴν αὐτοῦ Μονὴν πρὸς τὸ τελευτῆσαι αὐτὸν ἐν τῷ αὐτοῦ κελλίῳ· ὁ δὲ οὐκ ἐβούλετο τούτου χωρισθῆναι, ἀλλ' ἐδέετο αὐτοῦ τελειωθῆναι ἐν τῷ αὐτοῦ κελλίῳ ἐν τῷ Πατριαρχείῳ. Ὁρῶν δὲ τὸν ἅγιον σφόδρα λυπούμενον καὶ ἀθιμονοῦντα διὰ τὸ μὴ ἀπολύεσθαι αὐτὸν παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν αὐτοῦ μονὴν καὶ μὴ θέλων λυπῆσαι αὐτὸν ἀπέστειλεν αὐτὸν μετὰ πάσης δορυφορίας, μετὰ παντὸς τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐκκλησίας κλήρου μετὰ λαμπροῦ σχήματος»¹.

Καὶ ὁ ἕτερος τοῦ ἱεροῦ Συγκέλλου βιογράφος λέγει· «οὕτω εἰς μακρὸν γῆρας ἦδη καὶ ὁ μακάριος ἤλαυνε Μιχαῆλ περιπυτὰ τὰ πέντε καὶ ὀγδοήκοντα ἔτη γεγονός, καὶ τὴν ἐσχάτην ἐχώρει τοῦ βίου τρίβον, ἔδει δ' αὐτὸν καὶ στεφάνους ἀπολήψεσθαι τοὺς ἀξίους καὶ λαμπρὰ τὰ γέρα, ὧν ἕνεκα τοὺς γενναίους ἐκείνους καὶ μακροὺς ἔδραμεν ἄθλους. Ὀλυμπιονίκας μὲν γάρ, Ἑλλανοδίκαι ταῖς ἀξίαις ἀντιδόσεσιν ἡμείβοντο, τοὺς δὲ τῆς ἀρετῆς ἀθλητάς, ἀκρηάτοις ὁ ἀθλοθέτης θεὸς καταστέφει στεφάνοις!»²

Τινὲς ἔγραψαν³ ὅτι ὁ Σύγκελλος Μιχαῆλ ἐγένετο Πατριάρχης Ἱεροσολύμων, ἀλλ' ὡς εἶδομεν, ὁ Μιχαῆλ ἀπεβίωσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς Σύγκελλος καὶ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς τῆς Χώρας.

Τοῦ Συγκέλλου Μιχαῆλ ἀναφέρονται ἔργα τινὰ τούτων μνημονεύομεν

¹ Bulletin de l'Institut Archeologique Russe à Constantinople τόμ. ΙΑ' σελ. 228-259. Νέα Σιών 1926 σελ. 372.

² Bulletin, Ἔνθ' ἄν. σελ. 260-279.

³ Α. Κάσδαγλη, Ἑλληνικῆς λεξικογραφίας δοκίμιον, Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος τόμ. 7 (1918) σελ. 156.

«ἐγκώμιον εἰς τὸν Μέγαν Διονύσιον τὸν Ἀρειοπαγίτην»¹. Ἀνακρεόντειον ποίημα εἰς τὴν ἀναστήλωσιν τῶν σεπτῶν καὶ ἁγίων εἰκόνων². Μετάφρασιν ἐκ τῆς Ἀραβικῆς μικρῶν πραγματειῶν Θεοδώρου τοῦ Ἀβουκαρᾶ κατὰ Μονοφυσιτῶν, Θεοπασχιτῶν, Ἰακωβιτῶν, Τριθειτῶν Ἀράβων καὶ Ἰουδαίων³. Πραγματεῖαν περὶ συντάξεως⁴ καὶ Λίβελλον περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως⁵.

Μετὰ τὸν Μιχαὴλ ἄλλον Σύγγελλον τῶν Ἱεροσολύμων δὲν ἀπηντήσαμεν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἐξέλιπεν εἰς τὴν Μητέρα τῶν Ἐκκλησιῶν ὁ θεσμὸς τῶν Συγκέλλων· τοῦναντίον μάλιστα ὁ θεσμὸς οὗτος ἐξηκολούθησεν ἐπὶ πολὺ, ὡς θὰ ἴδωμεν εἰς τὸν κατάλογον τῶν οἴκων τοῦ θεοῦ ἢ Μοναστηρίων (commemorativeis de casis dei vel monasteriis) τὸν συνταχθέντα ἐν ἔτει 806 ὑπὸ τοῦ Γάλλου Μοναχοῦ τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Βενεδίκτου τῇ διαταγῇ Καρόλου τοῦ Μεγάλου, ἀναγινώσκομεν ὅτι ἐν τῷ Παναγίῳ τάφῳ διηκόνουν πρεσβύτεροι ἑννέα, διάκονοι δεκατέσσαρες, ὑποδιάκονοι ἕξ, κληρικοὶ κανονικοὶ εἴκοσι τρεῖς, φύλακες, οὓς καλοῦσι φραγγελίτας, δεκατρεῖς, μοναχοὶ τεσσαράκοντα, λαμπαδηφόροι, ὅσοι μετὰ κηρῶν προηγούμενοι τοῦ Πατριαρχοῦ, δώδεκα, Πατριαρχικοὶ λειτουργοὶ δέκα ἑπτὰ, ἐπιστάται δύο, λογισταὶ δύο, γραμματεῖς δύο, φύλακες πρεσβύτεροι δύο, οἵτινες συνεχῶς φυλάττουσι τὸν τάφον τοῦ Κυρίου· ἐν τῷ Κρανίῳ τόπῳ εἰς, ἐν τῷ ποτηρίῳ τοῦ Κυρίου δύο, ἐν τῷ Σουδαρίῳ δύο, διάκονος εἷς, Σύγγελλος εἷς, ὅστις ὑπὸ τὸν Πατριαρχὴν τὰ πάντα διέπει, οἰκονόμοι δύο, Θησαυροφύλαξ εἷς (ἀρχαιότερον ὑπῆρχε καὶ Σταυροφύλαξ) εἰς φυλάττων τὰ Βαπτιστήρια, θυρωροὶ ἑννέα. Τὸ σύνολον 150 ἐκτὸς τριῶν Ξενοδόχων. Ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σιῶν πρεσβύτεροι καὶ κληρικοὶ δέκα ἑπτὰ, ἐκτὸς τῶν τῷ Θεῷ ἀφιερωμένων⁶.

Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὸν 9^{ον} αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν 10^{ον} ὑπῆρχεν ὁ Σύγγελλος. Εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Α. Π. Κεραμέως δημοσιευθὲν⁷ Τυπικὸν τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησίας, ὅπερ ἐγράφη κατὰ τὸ ἔτος 1122 κατὰ προσταγὴν τοῦ εὐλαβοῦς Γεωργίου Ἀρχοντος καὶ Κριτοῦ τῆς Ἁγίας Πόλεως

¹ Δοσιθέου, Περί τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Πατριαρχευσάντων τόμ. Β'. σελ. 694 Κρουμβάχερ, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς λογοτεχνίας τόμ. Α. σελ. 331 (μετάφ. Γ. Σωτηριάδου).

² Κρουμβάχερ, Ἐνθ' ἄν. τόμ. Β'. σελ. 631.

³ Κρουμβάχερ, Ἐνθ' ἄν. τόμ. Α'. σελ. 134.

⁴ Α. Κάσδαγλη, Ἐνθ' ἄν. Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος 1918 σελ. 156.

⁵ Ι. Σακελλίωνος, Μιχαὴλ Συγγέλλου Ἱεροσολύμων Λίβελλος περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Πατριαρχὴ Βιβλιοθήκη σελ. 65.

⁶ Ἀρχιμ. Καλλίστου, Οἱ ἅγιοι τόποι ἐν Παλαιστίνῃ καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν δίκαια τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους Νέα Σιών τόμ. Κ 364, 550, 555 Διοκαιοσαρείας Ἀριστάρχου, Γαβριήλ ὁ Σεβήρος μητροπολίτης Φιλαδελφείας, Νέα Σιών ΚΒ'. 200.

⁷ Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Γεώργιος κριτής τῆς Ἁγίας Πόλεως καὶ μέγας σκευοφύλαξ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη, τόμ. Γ'. σ. 366.

καὶ Σακελλίου χαρτοφύλακός τε καὶ μεγάλου Σκευοφύλακος τῆς Ἀγίας τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσεως, ὅπερ ὁμως δύναται νὰ ἀναχθῆ, κατὰ τὸν Κεραμέα, εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ δεκάτου αἰῶνος, ἀντεγράφη δὲ μόνον τῷ 1122, ἀναφέρεται ὅτι ἐν τῷ κλήρῳ τοῦ Ἁγίου Τάφου ὑπῆρχον Πατριαρχικοὶ Ἄρχοντες δέκα ἑπτὰ, εἰς Σκευοφύλαξ, εἰς Σύγκελλος, δύο χαρτοφύλακες, δύο πραιπόσιτοι, δέκα τέσσαρες διάκονοι, ἕξ ὑποδιάκονοι, ἕξ κανονικοὶ κληρικοὶ (clerici canonici) εἴκοσι τρεῖς φύλακες, οὓς καλοῦσι φραγγελίτας καὶ οὐκ ὀλίγοι ἄλλοι διακονηταί.

Καὶ εἶχε μὲν εἰς τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα ὁ Σύγκελλος, ὡς εἶδομεν, μεγάλην σημασίαν διατελῶν ὁ σύμβουλος καὶ βοηθὸς τοῦ Πατριάρχου, ἀλλ' εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἱεροσολύμων ἡ συνεργασία αὐτοῦ μετὰ τοῦ Πατριάρχου ἦτο ἀπαραίτητος. «Δεῖ εἰδέναι ὅτι ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων οὔτε κρίσιν ἔξάγει ἐκκλησιαστικὴν ἢ δημοτικὴν, οὔτε τι ἄλλο ποιεῖ χωρὶς Συγκέλλου», ὅπου βεβαίως πλέον πρόκειται περὶ Πρωτοσυγκέλλου καὶ δὴ Μητροπολίτου Πρωτοσυγκέλλου καὶ οὐχὶ μόνον ἑνός, ἀλλὰ τεσσάρων τοιοῦτων ἐκ περιτροπῆς συνεδριάζοντων μετὰ τοῦ Πατριάρχου. «Ἔστι δὲ ὁ Λύδης, ὁ Ἰόπτης, ὁ Νεαπόλεως καὶ ὁ Ἅγιος Ἰορδάνου, ὃν ἕκαστος προσκαρτερεῖ ἀδιαλείπτως μετὰ τοῦ Πατριάρχου νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τρεῖς μῆνας. Εἶτα λαβὼν παράθεσιν εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ καὶ ἔρχεται ἄλλος καὶ προσκαρτερεῖ τῷ Πατριάρχῃ ὁμορφίος καὶ ὁμόστεγος καθὼς καὶ ὁ πρῶτος καὶ οὕτω ποιοῦσιν ἀμοιβαδόν, εἰς τὰ τοῦ ἑτέρου διαδεχόμενος, ἕως οὗ πληρωθῆ ὁ χρόνος, καὶ πάλιν ἄρχονται, ἡ δὲ διοίκησις τοῦ προοσιμένου Ἀρχιεπισκόπου καὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν ἀλόγων αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Πατριαχείου γίνεται ἅπασα»¹.

Ὑπεγραμμίσαμεν τὸ Ἀρχιεπισκόπου, διότι μᾶς ἐνθυμίζει τὸ σύστημα τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου Ἀντιοχείας, καθ' ὃ, ἐκτὸς δύο λιτῶν ἀρχιεπισκόπων Συγκέλλων ἀποστελλομένων εἰς πρεσβείαν καὶ ἄλλας ἀποστολάς, ὑπῆρχον καὶ ἑπτὰ Ἀρχιεπίσκοποι Σύγκελλοι ἐπαρχιώται, οἱ ὅποιοι, πιθανόν, ὡς καὶ οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις συνάδελφοι αὐτῶν, ἐκ περιτροπῆς νὰ παρήδρευον παρὰ τῷ Πατριάρχῃ, ἐνεργοῦντες τὴν τρέχουσαν Πατριαρχικὴν ὑπηρεσίαν, τῶν Μητροπολιτῶν τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης ἐκκλησίας λαμβανόντων μόνον μέρος εἰς τὰς μεγάλας ἢ τὰς ἐπαρχιακὰς λεγομένας Συνόδους, καθ' ἃς ἐλύοντο τὰ διάφορα γενικὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα.

Νομίζομεν ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ ὁ ἀριθμὸς τῶν μετὰ τοῦ Πατριάρχου συνεδριάζοντων Συγκέλλων ἐκ τεσσάρων περιορισθῆ εἰς ἕνα μόνον, τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἰορδάνου, διότι, ἐνῶ περὶ τῶν ἄλλων Ἀρχιεπισκόπων ὡς περὶ Συγ-

¹ Codex Biblioth. Publ. Petropol. N° 716 XVI. Μητροπολίτου Παραμυθίας καὶ Πάργας Ἀθηναγόρα, Ὁ Θεσμός τῶν Συγκέλλων ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ. Ἐπετηρὶς Ἐταιρειᾶς Βυζαντινῶν Σπουδῶν τόμ. 4 (1927) σελ. 22, Νέα Σιών τόμ. ΚΒ' σελ. 311.

κέλλων, οὐδὲν πλέον ἀναφέρεται εἰς μεταγενεστέρως παραδόσεις, τοῦναντίον περὶ τοῦ Ἰορδάνου ἔχομεν ῥητὴν μαρτυρίαν. Οὕτως ἐν τινι ὀπωσδήποτε ἀρχαίῳ τυπικῷ, δημοσιευθέντι ἐν τῇ πτ'. σελίδι τῆς Ἱεροσολυμιάδος τοῦ Γρηγορίου Ἱεροδιακόνου τοῦ Παλαμᾶ (ἐν ὑποσημειώσει) ἀναγινώσκομεν: «Ἡ Ἁγία τριάς ἦτοι ὁ Ἅγιος Ἰορδάνης ποταμὸς τὸ σύνορον αὐτῆς πᾶσα ἡ περιχώρος τοῦ Ἰορδάνου ἕως τῆς Ἁγίας Βηθλεὲμ καὶ ἕως τοῦ μεγάλου βουνοῦ τοῦ ἀνά μέσον ταύτης ἐνορίας καὶ τῆς Νεαπόλεως, ἔχει δὲ ὑφ' ἑαυτὴν καὶ τὴν πόλιν Ἱεριχώ. Ἔστι δὲ συνήθεια παλαιὰ ἵνα ἔχη τὴν διοίκησιν αὐτῆς ἀπὸ τῶν μοναστηρίων τῆς ἐρήμου τοῦ Ἰορδάνου» ἔχει ἔτι καὶ ἀξίωμα Πρωτοσυγκέλλου καὶ εἶναι ἀντιπρόσωπος τοῦ Πατριάρχου».

Ἄλλὰ τὸ σύστημα τῶν Ἀρχιερέων Συγκέλλων ἔπαυσε καὶ αὐτό, ὃ δὲ Πρωτοσύγκελλος, ὁ Πρεσβύτερος, ἀντικατέστησε καὶ πάλιν παρὰ τῷ Πατριάρχῳ τοὺς παρεισάκτους Μητροπολίτας. Πότε ὅμως συνέβη τοῦτο ἀγνοοῦμεν, ἐπακριβῶς γινώσκομεν ὅμως ὅτι περὶ τὸ 1453 ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων εἶχε καὶ πάλιν τὸν ἰδιαίτερόν του Πρωτοσύγκελλον. Ὅταν δὲ ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἰωακεῖμ κατὰ τὸ ἔτος 1453 κατέπεσεν ἐκ σεισμοῦ ὁ τροῦλλος τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, ὁ Πατριάρχης ἀπέστειλεν εἰς Ῥωσσίαν πρὸς συλλογὴν ἑλεῶν τὸν Πρωτοσύγκελλον αὐτοῦ Ἰωσήφ, ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὅστις κατὰ τὴν ἐν Ῥωσσίᾳ διαμονὴν του ἐψηφίσθη Μητροπολίτης Καισαρείας, τῇ αἰτήσει δὲ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἐχειροτονήθη Ἀρχιερεὺς ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Ῥωσσίας Θεοδοσίου¹.

Ἀναμφιβόλως, ὡς εἰς τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα, οὕτω καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις ὁ Πρωτοσύγκελλος κατεῖχεν ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Ἀδῆλῃ τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν. Ὁ Πατριάρχης Χρῦσανθος ὁ Νοταρᾶς, πρὶν ἢ χειροτονηθῆναι Καισαρείας, ἦτο Πρωτοσύγκελλος τοῦ Πατριάρχου καὶ ἄλλοι μετ' αὐτόν. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἂν μὴ καὶ πρότερον, ἐν Ἱεροσολύμοις τὸ ἀξίωμα τοῦ Πρωτοσυγκέλλου κατέστη ὑποδεέστερον, τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ὑποσκελίσαντος τὸν Πρωτοσύγκελλον.

Περαίνοντες τὴν σύντομον ταύτην μελέτην ἡμῶν παρατηροῦμεν ὅτι τόσον ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ Ἱεροσολύμων ὅσον καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ ἀξίωμα τοῦ Συγκέλλου ἢ Πρωτοσυγκέλλου, ἀφοῦ ἐφθασεν εἰς τὴν ὑψίστην αὐτοῦ ἀκμὴν, σὺν τῷ χρόνῳ ἀπώλεσε τὴν πρώτην αὐτοῦ σημασίαν καταντήσαν ἀπλοῦν ἐκκλησιαστικὸν ὀφρῆκίον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ τοῦ Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου τοῦ Οἴκουμενικοῦ Θρόνου τοῦ μέχρι χθὲς ἔτι διατηρουμένου μέρους

¹ Ἀρχιμ. Καλλιόστου, Ἡ θέσις τῶν Ἑλλήνων ἐν τοῖς Ἁγίοις τόποις μεταξὺ διαφόρων Χριστιανικῶν ἔθνων κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα. Νέα Σιών, τόμ. ΚΒ' σελ. 392. Ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς ἐκλογῆς ὡς Πατριάρχου Ῥωσσίας τοῦ Φιλαρέτου πατρὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαήλ, ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Θεοφάνους ἀναφέρεται ἐν τῇ συνοδείᾳ τοῦ Πατριάρχου καὶ ὁ Πρωτοσύγκελλος αὐτοῦ, ὅστις μάλιστα ἔδωσε τὸ μήνυμα εἰς τὸν νέον Πατριάρχην.

τῆς προτέρας αὐτοῦ αἰγλης καὶ λαμπηδόνης καὶ ἑξακολουθοῦντος ἔτι νὰ εἶναι ἢ δεξιὰ χεῖρ, τὸ ὄμμα καὶ ἡ ἀκοή τοῦ Πατριάρχου, ὁ συναθλητῆς καὶ συναγωνιστῆς αὐτοῦ. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ἐν γενεαῖς γενεῶν, οἱ Μεγάλοι Πρωτοσύγγελλοι, μνήμονες τῶν ἀρετῶν τῶν σεπτῶν προκατόχων αὐτῶν θὰ φιλοτιμῶνται νὰ μὴ ὑστερήσωσιν ἐκείνων, ἀλλὰ θὰ κρατήσωσιν ὑψηλὰ τὴν σημαίαν τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὴν ἐπιθανάτιον παραγγελίαν τοῦ ἀπὸ Μεγάλων Πρωτοσυγγέλλων ἀοιδίμου Μεγάλου Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ' τοῦ Μεγαλοπρεποῦς.

Πρὸς ὀλοκλήρωσιν τοῦ ἔργου ἡμῶν περὶ τοῦ Θεσμοῦ τῶν Συγγέλλων ὑπολείπεται ἔτι τὸ πέμπτον καὶ τελευταῖον μέρος τῆς μελέτης μας «Οἱ Γνωστοὶ Μεγάλοι Πρωτοσύγγελλοι μετὰ τὴν Ἄλωσιν», ὅπερ σὺν Θεῷ θὰ δημοσιεύσωμεν τὸ προσεχὲς ἔτος. Ἐνταῦθα σημειοῦμεν ὀλίγας μόνον λέξεις περὶ τοῦ Θεσμοῦ τούτου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥώμης, ἐν τῇ ὁποίᾳ κατὰ τοὺς ἀρχαιότερους αἰῶνας, ὡς ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὑπῆρχον οἱ Ἀρχιδιάκονοι ἀνελθόντες εἰς μεγίστην περιωπὴν ἐν ἀρχῇ, οἱ Πρωτοπρεσβύτεροι, Νοτάριοι, οἱ Πριμικήριοι τῶν Νοταρίων, *Secundicerii* (Δευτεράριοι), *Primi defensores*, *theseaurarii*, *sacelarii*, *comenculatores*, *scripniarii*, *Rectores*, καὶ *Syn celli*, οἱ ὅποιοι ἐλέγοντο ἐπίσης *Concelanei*, *cellulani*, *Concellitae*, *Cellularii*, *domestici*, κυρίως δὲ *consiliarii intimi* = οἰκειότατοι σύμβουλοι.

Ὁ εἰς Ἀγγλίαν ἀποσταλεὶς Αὐγουστίνος ἦτο Σύγγελλος τοῦ Πάππα Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου (590 - 604), ὅστις πιθανὸν νὰ ἦτο καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν τὸ ὄνομα καὶ ἀξίωμα τοῦτο¹. Μετ' αὐτὸν ἐπὶ πολὺ ὑπῆρχον οἱ Σύγγελλοι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥώμης κατέχοντες ἑξαιρετικὴν θέσιν, οἱ ὅποιοι, ὁσάκις ἀπεστέλλοντο εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τοὺς Αὐτοκράτορας καὶ Πατριάρχας ἀπήλανον μεγάλην τιμῆς, προκαθεζόμενοι τῶν ἄλλων ἐν ταῖς Πατριαρχικαῖς Συνελεύσεσιν, ἐν δὲ τῇ Αὐτοκρατορικῇ τραπέζῃ, κατὰ τὸ ἐπίσημον Πρωτόκολλον τῆς Αὐλῆς, καταλαμβάνοντες θέσιν ἐν τῇ πρώτῃ τραπέζῃ ὑπεράνω παντός Συγγέλλου καὶ Μαγίστρου. Ἀφ' οὗτου ὅμως παρουσιάσθησαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥώμης οἱ Καρδινάλιοι Διάκονοι, καὶ εἶτα οἱ Καρδινάλιοι Πρεσβύτεροι, οἱ Σύγγελλοι μικρὸν κατὰ μικρὸν ὑποχωρήσαντες ἐξέλιπον καθ' ὀλοκλήριαν.

Ἐν Παραμυθίᾳ τῇ 17 Νοεμβρίου 1930

† ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑΤΩΝ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ
 Ὁ ἀπὸ Μεγάλων Πρωτοσυγγέλλων.

¹ Du Cange, *Gloss. med. Græc.* τόμ. Β' 1470 - 1472, *Anastasio Bibliothecarii, Historia ecclesiastica et vitæ Pontificum.* Ἐκδόσις Βενετίας, Ἐυαγγελικὸς Κῆρυξ Α. 315.